

22. 5. 2017

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Nová zákonná licence pro užití autorských děl

Dne 5.4.2017 byl ve Sbírce zákonů vyhlášen zákon č. [102/2017](#) Sb., kterým se mění zákon č. [121/2000](#) Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).

Přestože primárním účelem shora uvedené novely byla implementace směrnice 2014/26/EU o kolektivní správě autorských práv a práv s ním souvisejících a udělování licencí pro více území k právům k užití hudebních děl online na vnitřním trhu, zavádí novela autorského zákona s účinností od 20.4.2017 také novou zákonnou licenci pro užití autorských děl a jiných předmětů ochrany, u nichž to připadá v úvahu, pro účely karikatury a parodie, a to v § 38 g autorského zákona, který zní: "Do práva autorského nezasahuje ten, kdo užije dílo pro účely karikatury a parodie".

Jedná se o zákonnou licenci, která vyplývá z čl. 5 odst. 3 písm. k) směrnice 2001/29/ES o harmonizaci určitých aspektů práva autorského a práv s ním souvisejících v informační společnosti (informační směrnice). Zde je tato upravena jako fakultativní výjimka z práva na rozmnožování, rozšiřování a sdělování chráněného díla veřejnosti. Je tedy pouze na úvaze každého členského státu, zda tuto výjimku ve své národní úpravě zavede či nikoli a jakým způsobem. Český zákonodárce tak nyní vyslyšel volání odborné veřejnosti po zavedení této zákonné licence do českého autorského práva, která je již delší dobu zavedena v národních úpravách mnoha jiných členských států včetně sousedního Slovenska, v němž byla tato zákonná licence zavedena v souvislosti s přijetím nového autorského zákona č. 185/2015 Z.z. s účinností od 1.1.2016. [1]

Přestože by se mohlo zdát, že se jedná pouze o detailní úpravu autorského zákona, a to především v kontextu zásadních změn, které novela přináší v oblasti kolektivní správy, jedná se o podstatnou zákonnou úpravu především z pohledu umělecké obce. Dovolím si tvrdit, že se tak otevírá větší prostor umělecké svobodě. V tomto směru lze odkázat na vnímání parodie v kontextu francouzského práva jako na součást svobody projevu a jako na jeden z tradičních hodnot francouzské kultury. Zavedená zákonná licence úzce souvisí s tzv. transformativním uměním, tedy s procesem tvorby, který předpokládá zpracování jiného autorskoprávně chráněného díla.

Přestože lze zavedení shora uvedené zákonné licence hodnotit jednoznačně pozitivně, nelze se ubránit dojmu, že český zákonodárce provedl implementaci informační směrnice v tomto směru pouze částečně a nevyužil tak celého potenciálu, který mu evropská úprava dává. Kriticky lze vnímat vypuštění možnosti zavedení výjimky pro užití chráněného díla formou tzv. pastiše, dle českého překladu informační směrnice "parafráze či koláže". Je jistě otázkou, zda český překlad slova "pastiche" je zcela přiléhavý. Například již zmíněná slovenská úprava v § 38 zákona č. 185/2015 Z.z. používá přímý překlad tohoto pojmu (pastiš). Pojem pastiš lze totiž vnímat spíše jako umělecké dílo, které imituje styl nebo prvky práce, resp. díla jiného umělce nebo umělců.[2] Oproti parodii či karikatuře se nejedná o zpracování jiného díla za účelem kritiky nebo humornosti, ale často o zpracování v duchu "vážného" odkazu. Tomuto vnímání pak spíše odpovídá pojem parafráze než koláže. Ať je však český překlad směrnice v tomto směru zdařilý či nikoli, nezahrnutím pastiše do zákonné licence je prostor pro umělecké užití jiného díla bez svolení autora podstatným způsobem

omezen.

Důvodová zpráva k novele autorského zákona k tomu uvádí: "Výjimka pro pastiš se jeví jako evidentně nadbytečná, neboť užití díla pro účely pastíše, jakožto nápodoby uměleckého stylu (tedy nikoli nápodoby či imitace chráněného díla jako takového) autorskoprávně chráněno není." [3] S tímto názorem předkladatele zákona nemohu souhlasit. Mám za to, že pojem pastiš nezahrnuje pouze umělecký styl, ale i zásadní charakteristické rysy zpracovávaného díla, které mohou být v souladu s ustanovením § 2 odst. 3 autorského zákona taktéž předmětem ochrany. V opačném případě by postrádalo smyslu zavádění výjimky pro takovýto způsob užití do informační směrnice a potažmo do mnoha národních autorskoprávních úprav.

Je zřejmé, že posouzení obsahu pojmu pastiš je otázkou soudcovského výkladu práva a v tomto směru logicky jakákoli judikatura v českém právním prostředí absentuje. Je poněkud zvláštní, že výkladu tohoto pojmu se ujímá přímo předkladatel zákona, tedy Ministerstvo kultury ČR, aniž by nějak rozváděl, jak k závěru o nadbytečnosti výjimky pro pastiš došel.

Při výkladu pojmu pastiš se lze částečně opřít o recentní judikaturu Soudního dvora EU, která pro případ parodie stanovila, že se jedná o autonomní pojem evropského práva a uvedla též její pojmové znaky, a to ve svém rozhodnutí ve věci C-201/13. [4] Z jeho závěrů vyplývá, že vykládá pojem parodie poměrně široce, když za oprávněné užití na základě této výjimky považuje i parodii, která nesplňuje kritéria jedinečnosti nebo původní osobitosti. Postačí, je-li zde zřetelná odlišnost od parodovaného díla. Ze zmíněného rozhodnutí pak dále vyplývá, že výjimku pro parodii je nutno vykládat jednotně ve všech členských státech EU. Obdobné rozhodnutí k pojmu pastiš mi známo není, lze se však domnívat, že v duchu zmíněného rozhodnutí týkajícího se parodie bude třeba pojem pastiš vykládat unijně autonomně a s přihlédnutím k významu, který je mu v běžném jazyce přisuzován. Je pak otázkou, zda by se při výkladu pojmu pastiš české soudy nevrátily k již komentovaným pojmům parafráze a koláž, které mají v dějinách moderního a současného umění své pevné místo. Obsahem parafráze a koláže však není jen nápodoba stylu, ale zpracování původního díla tvůrčím způsobem a jde tudíž o projev umělecké svobody, který je v současné umělecké tvorbě velmi aktuální.

Jako každá výjimka z autorskoprávní ochrany i nová zákonná licence pro karikaturu a parodii podléhá tříkrokovému testu upravenému v ustanovení § 29 autorského zákona. Výjimku lze uplatnit pouze ve zvláštních případech stanovených v autorském zákoně (tzv. uzavřený katalog výjimek, který nepřipouští extenzivní výklad) a jen pokud takové užití díla není v rozporu s běžným způsobem užití díla a nejsou jím nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora. V této souvislosti uvádí Prchal, že je třeba brát v potaz, že informační směrnice upravuje pouze výjimky z užití ve vztahu k rozmnožování, rozšiřování a sdělování díla veřejnosti. Právo na zpracování díla tak bude dle Prchala třeba posuzovat mimo rámec informační směrnice, a to na základě mezinárodního tříkrokového testu dle čl. 13 TRIPS. [5]

Závěrem nutno uvést, že ač lze zavedení nové zákonné licence jednoznačně kvitovat, zákonodárce promarnil šanci umožnit širší svobodu projevu v umělecké tvorbě a zjednodušit tak tvůrčí činnost v oblasti transformativního a recyklačního umění zavedením výjimky pro pastiš. Lze jen doufat, že v budoucnu dojde zákonodárce k závěru, že i pastiš je třeba vnímat především jako zpracování uměleckého díla nebo jeho chráněných prvků, jehož zahrnutí do výjimky z autorskoprávní ochrany je v zájmu rozvoje kultury v České republice.

Mgr. Michaela Kopecká,
advokátka

Použitá literatura:

PRCHAL, Petr: Limity autorskoprávní ochrany. Praha: Leges, 2016, 272 s.

[1] § 38 zní: "Do autorského práva nezasahuje osoba, ktorá bez súhlasu autora použije dielo na účel karikatúry, paródie alebo pastiša, a to spôsobom, ktorý nevyvoláva nebezpečenstvo zámieny s povodným dielom." Nutno uvést, že slovenská úprava této výjimky je podrobnější a zahrnuje i aspekty nekalosoutěžní. Tímto se slovenská doktrína hlásí k judikatorním závěrům evropských soudů, které podobně jako soudy USA při aplikaci doktrín Fair Use docházejí ke kritériu nesoutěžní povahy nového díla.

[2] Jako tradiční příklad pastiše se uvádí použití postavy Sherlocka Holmese Artura Conana Doylea v autorské literární tvorbě dalších spisovatelů.

[3] Důvodová zpráva k zákonu č. [102/2017](#) Sb.

[4] Rozhodnutí SDEU ve věci C-201/13 Johan Deckmyn a Vrijheidsfonds VZW v. Helena Vandersteen a další ze dne 3.9.2014, který stanovil, že pojmovým znakem parodie je rozpoznání zpracovaného díla - tvůrčí návaznost, zřetelná odlišnost a komické nebo ironické vyznění. Pojem parodie je pak nutno vykládat v kontextu jeho užití a v souladu se smyslem, který je mu dán v běžném jazyce.

[5] Viz str. 197 in PRCHAL, Petr: Limity autorskoprávní ochrany. Praha: Leges, 2016, 272 s.

Další články:

- [Metropolitní plán schválen. Je Váš projekt v bezpečí?](#)
- [Posouzení shody dle AI Act - zkušenosti z praxe](#)
- [Začínají soudy zohledňovat náklady podnikatelů při plnění právních povinností v oblasti e-commerce?](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 35: Ručení za dluhy z podnikání u OSVČ a s.r.o.](#)
- [Bezpilotní systémy vlastní konstrukce v kategorii Specific: regulatorní požadavky a praktické aspekty](#)
- [Nefungující rozsah péče o dítě. Cesta přes využití terapie a dalších opatření podle ustanovení § 503 zákona o zvláštních řízeních soudních](#)
- [De iure traktor, de facto nákladní vozidlo, už ne tolik výhodná dualita](#)
- [Digitální důkazy z webu v soudním řízení: jak doložit, co bylo online zveřejněno?](#)
- [Pokuta 32 mil. EUR pro Dacia/Renault - evropské soutěžní úřady tvrdě došlapují na no-poaching. Měla by Vaše společnost být na pozoru?](#)
- [Rozdělení společného jmění manželů v případech výdělečné činnosti pouze jednoho z manželů](#)
- [Oběť znásilnění má nárok na peněžitou satisfakci](#)